

jelentések rendszere adja. Végül példán mutatta be az ismertetett közvetítő nyelvtan alkalmazási lehetőségét a fordításban.

A gépi fordítói szemináriumokon főként a Számítástechnikai Központ munkatársai közül egyre több érdeklődő vesz részt. Őszintén reméljük, hogy az érdeklődők is fokozatosan tevékeny szerepet vállalnak, és bekapcsolódva a munkába segítik a csoportot a feladatok megoldásában. Reméljük továbbá azt is, hogy az illetékes szervek fölfigyelnek a szemináriumon és egyéb konferenciákon elért eredményekre, s megfelelő szervezeti, személyi és anyagi támogatással lehetővé teszik, hogy Magyarországon az arra hivatottak szélesebb intézményes formában is megindíthassák a gépi fordítás kidolgozását.

Sipőczy Győző

Tájékoztató a Nyelvművelő Munkabizottság 1962. december 11-i és 1963. január 29-i üléséről

Az 1962. december 11-i ülés egy „nem hivatalos”, azaz a meghívókban nem említett, ünnepélyes aktussal kezdődött: Lőrincze Lajos elnök köszöntötte fel szívből jövő szavakkal bizottságunknak azokban a hetekben világszerte ünnepelt tagját, a nyolcvanesztendő K od á l y Z o l t á n t. (Az üdvözlő beszéd szövege meg is jelent folyóiratunk ez évi első számában.) K o d á l y néhány meleg, keresetlen szóval válaszolt az üdvözlésre, s csak ezután kezdődött meg az ülés „hivatalos” része.

A december 11-i megbeszélés tárgya: a gimnáziumok új anyanyelvi és irodalmi tantervének tervezete. A vitaindító előadást az Országos Pedagógiai Intézet munkatársa — egyben bizottságunk tagja —, S z e n d e A l a d á r tartotta. Az előadás szövegét e számunk 221—30. lapján teljes terjedelmében közöljük.

A beszámolót követő széles körű vitában részt vett a bizottság minden jelen levő tagja — B e n c é d y J ó z s e f, F e r e n c z y G é z a, G r é t s y L á s z l ó, H e r n á d i S á n d o r, K o d á l y Z o l t á n, K o v a l o v s z k y M i k l ó s, L ő r i n c z e L a j o s, P a i s D e z s ő, R u z s i e z k y É v a, T o m p a J ó z s e f —, továbbá H a n z s é r o s G y ö r g y, a Művelődésügyi Minisztérium Közoktatási Főosztályának főelőadója, aki a bizottság meghívott vendégeként volt jelen a megbeszélésen, végül R á c z E n d r e, aki kényszerű távolléte miatt írásban küldte el hozzászólását. E rövid tájékoztatóban a vitát csak egészen vázlatosan ismertethetjük. A felszólalók közül többen hangsúlyozták — leginkább K o d á l y és H a n z s é r o s —, hogy nemcsak a majdan megírandó új nyelvtankönyvben, hanem a tantervben is helyet, sőt nagy helyet kell juttatni a kiejtés, hangsúlyozás és hanglejtés kérdéseinek. Egyébként örömmel állapították meg, hogy az előadónak is ez a véleménye. Több hozzászóló — elsősorban P a i s és T o m p a — hiányolta a tantervben a történeti szempontot, a nyelv múltjára, fejlődésére vonatkozó utalásokat. R á c z E n d r e azt kifogásolta, hogy a tanterv nem mondja meg, mi az nyelvtani többletanyag, amelyet a gimnáziumnak az általános iskolai tantervben foglaltakon felül meg kell tanítania. Csaknem minden felszólaló kifejtette azt a nézetét — köztük az egyik legilletékesebb szakember: B e n c é d y J ó z s e f, a Művelődésügyi Minisztérium Közoktatási Főosztályának vezetője is —, hogy az anyanyelvi ismereteket nem lehet kétféleképpen, kisebb vagy nagyobb kanállal adagolni, aszerint, hogy a tanuló a „reál” vagy a „humán” jellegű tárgyakhoz vonzódik-e inkább. Mint K o v a l o v s z k y M i k l ó s megjegyezte, a reálisoknak szinte még nagyobb szükségük van a kellő anyanyelvi műveltség megszerzésére a gimnáziumban, mint a „humán” tagozatúaknak, mert ez utóbbiak egy részének még később, az egyetemen is lesz módja anyanyelvi ismer-

retei bővítésére. Ugyancsak szinte általános volt az a vélemény is, hogy a negyedik osztályban — mégpedig minden negyedik osztályban! — az egész addig tanult anyanyelvi ismeretanyagunk a színvonalas betetőzésére van szükség: helyesírásunk alapelveinek, a nyelvművelés elvi kérdéseinek, valamint a fogalmazás és a stílus problémáinak összegezésére.

Számos más hasznos vagy legalábbis tüzetesebb vizsgálatot érdemlő javaslat, észrevétel hangzott még el az ülésen, de ezen a helyen nincs módünk beszámolni róluk. Nem is baj. Az értékes előadásban fölvetett gondolatok, valamint a hozzászólók megjegyzései, javaslatai egyaránt eljutottak az illetékesekhez. A bizottság pedig türelemmel, de kíváncsian várja, hogy az egész közvéleményt megmozgató, országos tantervi vitának — közte ennek a megbeszélésnek is — eredményeként végül is milyen lesz a gimnáziumok új anyanyelvi és irodalmi tanterve.

*

Az 1963. január 29-i ülésnek két napirendi pontja volt. Az első: a szabadon választható egyetemi nyelvművelő kollégiumok anyagának, tervezetének összehangolása. Már az elmúlt évi október 31-i ülésről szóló beszámolóban említettük, hogy a bizottság kezdeményezése nyomán több egyetemen és főiskolán megindult vagy már megszervezés alatt áll — egyelőre többnyire fakultatív formában — a nyelvművelő oktatás. Mivel azóta eggyel-kettővel ismét emelkedett azoknak a felsőfokú oktatási intézményeknek a száma, amelyekben lesz vagy már van is nyelvhelyességi kollégium, helyesnek és időszerűnek látszott, hogy a bizottság tagjai külön vitailésen egyeztessék össze szempontjaikat, elgondolásaikat e kollégiumok tematikájára vonatkozólag. Annál is inkább hasznosnak ígérkezett ez a megbeszélés, mert az egyetemek és főiskolák e tantárgyainak előadói túlnyomórészt a bizottság tagjai közül kerülnek ki.

A vitaindító referátumot Tompa József tartotta. Magvas beszámolójában nemcsak az általa leghelyesebbnek tartott részletes óraabeosztást ismertette, hanem kitért két fontos elvi kérdésre is: arra, hogy mi ennek a kollégiumnak a célja, s hogy milyen legyen az előadások módszere. Az elsőről ezt írja beszámolójának vázlatában: „Azt kell elérnünk, hogy a diplomával majdan munkába induló végzett hallgatók tudatosan jól és viszonylag szépen használják anyanyelvüket; lehetőleg teljesen hasznosítsák a korszerű, világos, szabatos, magyaros, az ízlésesen természetes gondolat kifejezés munkakönyvítő és társadalomszervező erejét; hogy megfelelő érdeklődéssel kísérjék a pályájukon fölvetődő nyelvi kérdéseket, s ha nem is a nyelvművelő szakember felkészültségével, egy kissé el tudjanak igazodni szaknyelvük időszerű fejlesztésének legfontosabb problémái közt, ismerjék és tudják használni a megfelelő segédkönyveket.” A módszerekre vonatkozólag pedig többek között azt hangsúlyozta Tompa József, hogy „az óráknak legnagyobb részt gyakorlati példák elemzéséből s tanulásaik elvi általánosításából, továbbá az ezt követő gyakorlatokból kell állniuk”.

Magának a tantervnek az ismertetésére e tájékoztató szűkre szabott keretei között nem térhetünk ki, s hasonlóképpen nem foglalthatjuk össze a beszámolót követő színvonalas vitát sem. Ezen egyébként a bizottságnak valamennyi jelen levő tagja részt vett, név szerint Bencédy József, Deme László, Fábrián Pál, Ferenczy Géza, Grétsy László, Kovalovszky Miklós, Lőrincze Lajos, Rácz Endre, Szathmári István és Szende Aladár. A vita lezárása után az elnök javaslatára a következő határozat született:

A bizottság felkéri Tompa Józsefet, hogy az általa javasolt tantervet a vita tanulságai alapján egészítse ki, s szükség esetén módosítsa. Az átdolgozott tantervet a bizottság sokszorosíttatni fogja, hogy az egyetemi nyelvművelő kollégiumok előadói a jövőben egységes elvek és szempontok alapján végezhessek felelősségteljes munkájukat.

Az ülés második napirendi pontjaként a Magyar Nyelvnek és a Nyelvművelő Munkabizottság folyóiratának, a Magyar Nyelvőrnek az egymáshoz való viszonyáról tárgyaltak a bizottság jelen levő tagjai. (Erre a megbeszélésre azért volt szükség, mert az Akadémia Nyelvtudományi Bizottságának véleménye szerint a két folyóirat jellegében egyre több a hasonlatosság, s ezen változtatni kell.) Valamennyien azon a nézeten voltak, hogy mindkét folyóiraatra szükség van, de mindannyian egyetértettek a Nyelvtudományi Bizottsággal abban, hogy a kettőt a jövőben jó volna egy kicsit élesebben elhatárolni egymástól. A Magyar Nyelv elsősorban tudományos szakfolyóirat, a Magyar Nyelvőr az anyanyelv iránt érdeklődő nagyközönség nyelvművelő, tudománynépszerűsítő folyóirata — hangsúlyozták a bizottság tagjai. Természetesen a Magyar Nyelvőrnek is kell közölnie új tudományos eredményeket tartalmazó cikkeket, két dologra azonban vigyázni kell. Egyrészt arra, hogy e cikkek már kikristályosodott, szilárd tudományos eredményeket tartalmazzanak, ne féligazságokat, vitatható vagy még kialakulatlan elméleteket, másrészt arra, hogy ezek a tudományos cikkek ne csak a szaktudósok szűk körét, hanem a nagyközönség iskolázottabb részét is érdekeljék. Ilyenek például a nyelvi jelenségeket nyelvművelő szempontból tárgyaló cikkek, a stilisztikai tárgyú közlemények, a közérdekű szófejtések és szólásmagyarázatok stb.

Az ülés résztvevői sok más olyan javaslatot is fölvetettek, amelyeknek megvalósítása a Magyar Nyelvőr és olvasói számára egyaránt hasznos volna, ezeket az észrevételeket és javaslatokat azonban itt szintén nem ismertethetjük. Olvasóink az esetleges kisebb rovatbeli változtatásokat úgysis észreveszik, s bizonyára örömmel fogadják majd.

Grétsy László